

Utvärdering av forskningsområdet Handel och IT vid Högskolan i Borås

Bedömaregrupp

Extern sakkunnig, ordförande:

Maria Åkesson, professor i informatik, Högskolan i Halmstad,

Extern sakkunnig:

Jens Hultman, professor i företagsekonomi, Högskolan i Kristianstad

Sakkunnig representant för professionen/arbetslivet:

Jonas Toftefors, Chief Digital Officer, Pulsen AB

Forskargrupsrepresentant från annat område vid Högskolan i Borås:

Maria Wolmesjö, biträdande professor i socialt arbete, forskningsområde Människan i vården, Hållbar styrning, organisering och ledning i välfärden, SOLWE

Studentrepresentant:

Ricky Wang, doktorand inom forskningsområdet Industriell bioteknik

Sekreterare/handläggare:

Olof Harbecke (Utbildningsstöd)

Bedömaregruppen har med utgångspunkt i dokumentet Bedömningskriterier för utvärdering av forskning vid Högskolan i Borås (Dnr 061-20) genomfört en utvärdering av forskningsområdet Handel och IT. Underlag för utvärderingen utgörs av en självvärdering, strategidokument för forskningsområdet, forskargruppers planer samt sammanställningar över personal, publicering och extern finansiering. Information har även inhämtats på forskningsområdets webbsida och kompletterande underlag har på begäran tillhandahållits av handläggaren. Den 25-26 april 2023 genomfördes platsbesök och möten med följande grupper: ledning (akademieförvaldare och prefekter), områdesföreträdare, forskargruppleddare, seniora forskare, övriga forskare samt doktorander. Vår förhoppning är de observationer som ligger till grund för bedömningen samt de förslag och rekommendationer vi ger ska kunna vara till nytta för fortsatt utveckling av forskningsområdet.

Vid pennan

Maria Åkesson

Maria Åkesson, professor i informatik vid Högskolan i Halmstad
Halmstad 2023-06-01

1. Forskningsmiljö

Utvärderingen ska svara på om det finns en aktiv och fungerande forskningsmiljö som också främjar jämlikhet och hållbarhet. Detta inkluderar adekvat sammansättning av kompetenser, god kompetensförsörjning samt god möjlighet till meritering och kompetensutveckling.

Forskningsmiljö

Bedömargruppen finner Handel och IT vara en aktiv och fungerande forskningsmiljö. Området Handel och IT är i allra högsta grad aktuellt och praktikrelevant, vilket ger goda förutsättningar för framtida utveckling. Forskningsområdet är tvärvetenskapligt och forskningen bedrivs i väl utvecklad samverkan med näringsliv och samverkan inom akademiska nätverk. Forskningsmiljön har varit framgångsrik i att attrahera externa medel, har god publiceringsvolym och goda publiceringsindex. Vårt intryck från samtalen vid platsbesöket är att jämlikhet, mångfald och hållbarhet på olika sätt är integrerade i forskning och utbildning. Vi kan dock se ett behov av att förtydliga och skärpa diskussionen kring dessa perspektiv inom forskningsområdet.

Sammansättningen av kompetenser ger god grund för ambitionen att bedriva tvärvetenskaplig forskning inom området. Fyra olika ämnen är representerade inom miljön och de flesta forskarna inom miljön är även aktiva i utbildning på grund- och avancerad nivå. Forskningsaktiviteten inom miljön sker i sju forskargrupper varav fem är vid akademi A1 och två vid akademi A3. Några av grupperna är väl etablerade medan andra är ny- eller ombildade under senare tid. Grupperna har olika mognadsgrad, aktivitetsgrad och anknyter till Handel och IT med olika grad av tydlighet. De två grupper som är vid akademi A3 har tydligare identitet i Handel och IT än forskargrupperna inom akademi A1 (med något undantag). I flera fall ger forskare inom forskargrupper vid akademi A1 uttryck för bristande samhörighet med forskningsområdet, vilket till viss del kan förklaras med att man vid A1 har en närliggande stark forskningsmiljö i Textil och Mode. Vi ser här ett behov av att arbeta med att utveckla forskningsområdets fokus och identitet. Områdesföreträdarna visar på medvetenhet om dessa skillnader och planerar för en process för att förnya och stärka samhörighet och identitet för hela Handel och IT. Det ser vi som ett viktigt steg för att stärka forskningsområdet.

Inom forskningsmiljön bedrivs olika typer av aktiviteter såsom seminarieverksamhet, labbverksamhet mm. Det framstår dock vara begränsat utbyte mellan forskargrupper. Vi ser ett behov av en gemensam plattform och kommunikationsyta inom forskningsområdet för att dela erfarenheter, skapa förutsättningar för nya tvärvetenskapliga initiativ, för utbyte mellan ämnen i utbildning, dela nätverk osv. Områdesföreträdarna visar på medvetenhet om behovet av aktiviteter som ökar utbytet mellan forskargrupper, och vi ser gemensamma aktiviteter som viktiga för att skapa samhörighet och en starkare identitet som forskningsmiljö. Exempelvis ger doktoranderna uttryck för att Handel och IT inte är en tydlig plattform för forskarutbildning och att de känner större tillhörighet till de lärosäten och institutioner där de är antagna. Givet ambitionen att på sikt bedriva forskarutbildning rekommenderar vi att forskningsområdet verkar för att skapa akademi- och forskargrupsöverskridande strukturer och aktiviteter.

Det faktum att forskningsområdet är delat mellan två akademier innebär enligt självvärderingen både en utmaning och en styrka. Det som framkom vid platsbesöket var att förutsättningarna för såväl forskargrupper som områdesföreträdare vid de två akademierna är olika. Resurser i form av tid och pengar fördelas enligt olika modeller, och prioriteringar görs på olika sätt. För fortsatt utveckling uppmanar vi akademicheferna att samordna och jämnar ut skillnaderna så att förutsättningar för olika forskargrupper att bedriva sin verksamhet inom miljön blir likvärdiga, annars ser vi en risk för ökad internkonkurrens. Vi förordar även en harmonisering av rollbeskrivningar för exempelvis områdesföreträdare och forskargrupsledare. Detta främjar sannolikt förutsättningarna för tvärvetenskaplig samverkan över akademigränserna. Vidare ser vi att förutsättningarna för områdesföreträdarna bör ses över och att de ges rimliga förutsättningar att driva området som en sammanhållen forskningsverksamhet.

Kompetensförsörjning

Forskningsområdet är sammansatt av kompetenser som ger goda förutsättningar för tvärvetenskaplig forskning inom Handel och IT. Detta är en viktig styrka som ger potential för att ytterligare stärka forskningsområdets position. Vi ser dock ett behov av att stärka forskningsmiljön med kompetenser som är profilerade mot just Handel och IT så att kärnan i miljön får möjlighet att växa. Givet ambitionen att få forskarutbildningsrättigheter knutna till Handel och IT bör akademiledningarna överväga hur rekrytering av senior forskarkompetens och professorer kan stärka de fyra olika ämnen som ska rymmas inom området för rättigheterna. Det har genomförts viktiga rekryteringar för att stärka kärnan inom Handel och IT inom exempelvis informatik, men vår bedömning är att det finns ytterligare behov även för övriga kompetensområden för långsiktig kompetensförsörjning och för att balansera forskningsmiljön. Det är också viktigt att säkerställa att man behåller och utvecklar de kompetenser som redan är knutna till miljön. Med forskarutbildning följer ett behov av ökad forskningsvolym, handledarkapacitet, undervisning på forskarutbildningsnivå mm. Denna kapacitet är idag något begränsad. Vi kan även konstatera att samtliga professorer i miljön är män, vilket kan förändras genom rekryteringssatsningar.

Kompetensutveckling och karriärmöjligheter

Ett hinder för kompetensutveckling är naturligtvis, som vid alla högskolor, begränsade forskningsanslag som ska fördelas på ett rimligt och någorlunda rättvist sätt. Ett annat hinder är att vissa av grundutbildningarna lider av personalbrist och bemanningsproblem. På forskargruppnivå är detta utmanande för långsiktig planering av forskningsverksamhet då grupperna har begränsade resurser och undervisningsuppgiften prioriteras. Detta avspeglas i viss mån i de planer vi tagit del av. På individnivå innebär det i vissa fall att tid inte kan frigöras från undervisning till forskningsaktivitet. Det kan också innebära att förutsättningar att få de erfarenheter som krävs för meritering till docent, såsom att handleda doktorander, inte ges. Vidare innebär ökad forskningstid för de som undervisar att behovet av rekrytering ökar ytterligare. På sikt kan detta leda till att lektorstjänster är hårt undervisningsbelastade och i sin tur få konsekvensen att det blir svårt att behålla och rekrytera personal. Det här är ett dilemma som är utmanande för alla utbildningsstarka lärosäten.

Även här har vi observerat att förutsättningarna mellan akademierna skiljer sig åt. Återigen, här kan forskningsområdet och forskargrupperna utgöra ett viktigt sammanhang för stöd i meritering och karriärutveckling genom exempelvis mentorskap, deltagande i nätverk,

initiering av nya samarbeten osv. Det som framstår viktigt, framför allt för de nyare forskargrupperna och de individer som har svårt att få upp volymen forskning i sin tjänst, att stödja ansökningar om externa medel. Vårt intryck är att forskningsmiljön skulle främjas av att stödja forskargruppernas förmåga att söka och erhålla externa medel. Att öka den kollektiva ansökningskompetensen ser vi som en stor potential som gynnar förutsättningarna för meritering och kompetensutveckling på individnivå. Detta borde kunna planeras i med stöd av Grants and Innovation office vid Högskolan i Borås.

2. Forskning

Utvärderingen ska belysa om forskningen är relevant och har genomslag i forskarsamhället.

Det underlag vi har för att bedöma huruvida forskningen har kunskapsmässig relevans är i huvudsak publicering, citeringsindex, samt uppgifter om engagemang i akademiska sammanhang utanför lärosätet.

Bedömaregruppen ser mycket positivt på den tvärvetenskapliga ambitionen i forskningsmiljön, men ser samtidigt att forskningen inom miljön och dess forskargrupper är relativt ämnesshomogen. Tvärvetenskapliga initiativ uppmuntras av många finansiärer. Här borde Handel och IT ha god potential i konkurrensen om externa forsknings- och utvecklingsmedel genom samverkan med näringslivet och de samverkansarenor som är väl etablerade inom forskningsområdet. När vi studerat publiceringslistor har vi dock svårt att se att publicering sker i flervetenskapliga författarkonstellationer. En betydande del av publiceringen tycks vara knuten till forskare med låg aktivitetsgrad i miljön. Det är alltså något oklart i vilken utsträckning publiceringen är resultatet av tvärvetenskaplig forskning inom Handel och IT. Här finns det utvecklingspotential. Vi rekommenderar att tydligare formulera strategier för den tvärvetenskapliga forskningen, artikulera vad tvärvetenskap inom Handel och IT innebär och beskriva på vilket sätt den bedrivs genom de olika forskargrupperna.

Av underlaget framgår att forskare inom miljön är aktiva i olika nationella och internationella nätverk. Aktivitet och publicering är dock ojämnt fördelad inom miljön. Vi ser det som viktigt för miljöns utveckling att fler forskare uppmuntras och ges möjlighet till att aktivt delta i nätverk, på konferenser och att publicera sig internationellt. Vi kan ur strategi- och självvärderingsdokument se ambitionen att stödja denna utveckling i, men vid platsbesöket gavs vi intryck av att stöd för detta är begränsat eller saknas.

För att ytterligare betona relevansen vill vi framhäva vikten av forskning i samverkan med det omgivande samhället som byggts upp under många år inom Handel och IT. Mot bakgrund av handelstraditionen i Borås med omnejd och det lokala näringslivet är tvärsnittet Handel och IT i allra högsta grad relevant. Vi ser vi god potential att ytterligare stärka profileringen. Det råder momentum för att vässa profileringen - exempelvis är e-handel, digital handel och AI i ropet. Detta kan även gynna förutsättningarna för internationell profilering. Vi finner dock namnet Handel och IT väl brett och öppet för olika tolkningar av vad fokuset står för. Vi rekommenderar att Handel och IT överväger ett namnbyte för att uttrycka mer spetsigt fokus. För att etablera detta fokus i forskarsamhället kan vi (med risk

för att vi föreslår initiativ som redan pågår) förorda att engagera forskare från hela forskningsområdet i att gemensamt föreslå tracks vid relevanta konferenser, ta värdskap för special issues i relevanta tidskrifter, arrangera konferens med forskningsområdets fokus som tema för att nämna några exempel på gemensamma aktiviteter.

Den nya områdesledningen ger uttryck för vilja och nybyggeranda vilket ger gott hopp om en nystart och god utveckling för Handel och IT.

3. Samverkan

Utvärderingen ska ge svar på om det finns en adekvat ömsesidig samverkan avseende forskning med det omgivande samhället.

Att bedöma om den samverkan som sker är adekvat och ömsesidig i relation till det omgivande samhället är svårt givet det underlag vi har och då vi inte hade något samtal med samverkanspartners vid platsbesöket. En av oss i bedömargruppen är näringslivsrepresentant.

Vid platsbesöket pratade flera av grupperna om att man vid Högskolan i Borås har goda erfarenheter av näringslivssamarbete. Handelstraditionen i Borås med omnejd och det lokala näringslivets engagemang är en viktig resurs för att ytterligare stärka forskningsområdet Handel och IT. Ett exempel är projektet INSiDR som startades 2018 med fokus på digital handel. Det är ett projekt som bedömargruppen ser mycket positivt på, och som visar hur man med extern finansiering kan bygga tvärvetenskapliga projekt som bidrar till Handel och IT som forskningsmiljö.

Vår sammantagna bedömning är att delar av miljön har mycket väl utvecklad och imponerande samverkan vilket exempelvis initiativet Techarena Borås som attraherat externt stöd från vittnar om. Som vi lyft fram ovan ser vi detta som en av de framträdande styrkorna inom forskningsområdet. Även här är forskargrupperna inom området olika utvecklade och här finns potential till erfarenhetsutbyte som kan gynna utvecklingen.

4. Utbyte mellan utbildning och forskning

Utvärderingen ska visa om det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.

Det råder inga tvivel om att det finns nära samverkan mellan forskning och utbildning. De flesta som är aktiva inom forskningsområdet är även aktiva inom utbildning. Det vi vill belysa här är risken att undervisningsuppgiften prioriteras framför forskningsuppgiften i alltför hög utsträckning, åtminstone inom några områden. Detta hänger samman med problematiken kring brist på personal och svårigheter att rekrytera. Vi rekommenderar dock att ta höjd för att anställa forskarutbildad personal så att även den befintliga personalen har möjlighet att i högre grad engagera sig i ansökningar och i befintlig forskning. Vid platsbesöket gavs uttryck för en uppgivenhet, att det inte lönar sig att söka medel eftersom undervisningsuppgiften prioriteras. Beviljade medel och därmed tid fördelas ofta inom redan befintlig

kompetensutvecklingstid och ger därmed ingen extra tid för forskning. Detta förhållande är olyckligt. Större projekt kan dessutom verka som rekryteringsverktyg, vilket skulle underlätta för forskare att frigöra forskningstid.

Upplevelsen under platsbesöket är att det är mycket få, om än några, timmar per månad som är avsatt för forskning. Kan tidfördelningen ske annorlunda så att det finns perioder med mer tillgänglig tid för forskning?

Avslutningsvis vill vi framhäva att forskningen som bedrivs inom Handel och IT är av stor vikt och relevans för den utbildning som bedrivs vid Högskolan i Borås.

5. Utveckling och strategi

Utvärderingen ska ge svar på om det sker kontinuerlig utveckling avseende både forskning och forskningsmiljö. Vidare ska utvärderingen visa om det finns relevanta och tydligt framarbetade forskningsstrategier som understödjer utveckling och förnyelse.

Det finns en dokumenterad strategi för forskningsområdet och planer för fem av de sju forskargrupperna. Strategidokumentet för området är i stort sett ett redovisande dokument utan att staka ut önskad riktning eller ambition. Planerna är i huvudsak av samma karaktär. Det är svårt att utläsa en vision för Handel och IT. Målen är vagt uttryckta och svåra att relatera till önskad utveckling. Tydligheten i dessa dokument kan förbättras och konkretiseras så att utvecklingen kan följas upp över tid. De mål som finns i dokumenten är i hög grad "luddiga", svåra att mäta och saknar koppling till varför de ska nås. Vårt samlade intryck är att den faktiska verksamheten är starkare än vad dokumenten ger uttryck för.

Ett framträdande mål för forskningsområdet är att erhålla rättigheter för forskarutbildning. Detta ses som avgörande för forskningsområdets utveckling. Detta mål bör preciseras och en strategi för hur det kan uppnås specificeras. Det krävs en specificering av vilken forskningsvolym som krävs för att försörja forskarutbildningen med senior kompetens, för att kunna anställa en kritisk massa av doktorander och finansiering för att förse doktorander med möjligheter till samverkan, internationell mobilitet etc. Det krävs ett arbete för att beskriva *hur* detta kan åstadkommas. Det krävs ett arbete för att definiera forskarutbildningsområdet. Detta är ett exempel där vi finner nuvarande strategi otydlig.

Strategiarbetet är enligt de nya områdesföreträdarna eftersatt och en nystart planeras. Det pågår ett arbete för att formulera en ny strategi. Det finns internkonkurrens mellan olika prioriterade forskningsområden där det redan finns forskarutbildningsrättigheter. Här ser vi att det är av vikt att akademiledning och områdesledning för en dialog och är tydliga med förväntningar om hur området ska utvecklas.

Forskningsområdets gemensamma vision behöver avspeglas i forskargruppernas planer - summan av forskargruppernas planer blir Handel och IT:s plan. Vi ser ett stort behov av samordning av visions-, strategi- och planeringsarbete.

Rekommendationer och förslag för fortsatt utveckling

Vi har i denna rapport framfört ett antal olika rekommendationer och förslag för fortsatt utveckling. Vi avslutar rapporten genom att sammanfatta de mest relevanta av dessa i punktform.

Vision, mål och strategi

- Formulera en tydlig och gemensam vision och mål som för Handel och IT. Försök tydligare definiera hur dessa mål skall mätas och utvärderas och på vilket sätt mål relaterar till visionen.
- Definiera begreppet Handel och IT som forskningsområde och överväg namnbyte för att tydligare spegla kärna och fokus.
- Utveckla forskningsområdets kärna, fokus och identitet för att skapa tillhörighet och identifikation. Fokusera på vad som för området samman - kärna och fokus.
- Stärk och vidareutveckla det tvärvetenskapliga inom miljön. Formulera strategier för den tvärvetenskapliga forskningen, artikulera vad tvärvetenskap inom Handel och IT innebär samt tydliggör ansvar, struktur och resurser för tvärvetenskapligt samarbete.
- Specificera en strategi och genomförandeplan för hur forskarutbildningsrättigheter kan erhållas.
- Förtydliga och skärp diskussionen kring jämlikhet och hållbarhet inom Handel och IT.
- Genomför en SWOT analys som grund för fortsatt långsiktig utveckling.

Organisering, struktur och förutsättningar

- Skapa gemensam plattform för kommunikation, aktiviteter, erfarenhetsutbyte mm för att ge förutsättningar för nya initiativ till projekt, gemensamma rekryteringar osv.
- Vi uppmanar akademiledningarna att samordna och jämna ut skillnaderna så att förutsättningar för olika forskargrupper att bedriva sin verksamhet inom miljön blir likvärdiga. Vi förordar även en harmonisering av rollbeskrivningar för exempelvis områdesföreträdare och forskargrupsledare.
- Initiera dialog mellan akademichefer och områdesföreträdare kring hur styrning, resurssättning, rollfördelning och rekrytering kan samordnas för att underlätta för forskningsområdet och gränsöverskridande samverkan.
- Förutsättningarna för områdesföreträdarna bör ses över så att de ges rimliga förutsättningar att driva området som en sammanhållen forskningsverksamhet.
- Akademiledningarna bör överväga hur rekrytering av senior forskarkompetens och professorer kan stärka de fyra olika ämnen som ska rymmas inom området för de eftersträlvade forskarutbildningsrättigheterna.
- Skapa förutsättningar för individer inom forskargrupperna att öka sin forskningsaktivitet. Vi rekommenderar dock att ta höjd för att anställa forskarutbildad personal så att även den befintliga personalen har möjlighet att i högre grad engagera sig i ansökningar och i befintlig forskning.
- Sträva efter att ge likartade förutsättningar för olika ämnen inom miljön.
- Upprätta en kompetensförsörjnings- och kompetensutvecklingsplan för Handel och IT som helhet - för 3 år, 5 år och 10 år. Detta bör innefatta rekrytering av senior forskarkompetens och professorer som kan stärka de fyra olika ämnen som ska rymmas inom området för forskarutbildningsrättigheterna.